

РЕВТЬ Алла – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8006-6186>

СЛУТИЙ Ярослав – аспірант, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7274-9024>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.7>

Бібліографічний опис статті: Ревть, А., Слутий, Я. (2024). Формування професійних якостей здобувачів як основа якості професійної підготовки. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, 18(50), 50–56, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.7>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ЯК ОСНОВА ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. Професійна компетентність та наявність сформованих професійних якостей допомагає здобувачу вищої освіти відчувати себе частиною соціальної групи, що є способом збереження та зміцнення людських цінностей, орієнтир у визначенні істинних і хибних цінностей невизначених реалій сучасної дійсності, є значущим чинником формування соціальної ініціативності здобувача вищої освіти. У статті констатовано, що організація освітнього процесу для здобувачів вищої освіти має базуватися на теоретичних засадах системності, науковості, цілеспрямованості, спиратися на відповідні закономірності та враховувати філософські, дидактичні та загальнонаукові принципи

Виокремлено та проаналізовано наукові підходи до розуміння сутності поняття «професійні якості», «компетентність»; розкрито зміст та складові поняття «професійні якості» особистості здобувача; окреслено сучасні технології формування професійних якостей у здобувачів вищої освіти, а також емпірично досліджено особливості сформованості деяких професійних якостей у здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей.

У результаті аналізу теоретичних публікацій та емпіричних досліджень з проблеми становлення професійних якостей здобувачів закладів вищої освіти можна зробити такі висновки: професійна спрямованість являє собою інтегральну властивість особистості, що характеризується усвідомленим, позитивним ставленням людини до обраної професії; є системоутворювальним чинником професіоналізації особистості.

Встановлено, що потенціал вищої освіти дає змогу сформувати професійну спрямованість на усіх етапах освітнього процесу. Розуміння становлення професійних якостей здобувачів вищої освіти в сукупності її структурних компонентів і співвіднесеності зі стадіями професіоналізації особистості можна використовувати як методологічне підґрунтя під час організації навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти з метою становлення професійних якостей здобувачів та підвищення рівня їх професійної спрямованості, а також відкриває перспективу подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Ключові слова: професійні якості, компетентність, здобувач, вища освіта, професійна підготовка.

REVT Алла – Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivan Franko str., 24, Drohobych, 82100, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8006-6186>

SLUTYI Yaroslav – Postgraduate, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivan Franko str., 24, Drohobych, 82100, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7274-9024>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.7>

To cite this article: Revt, A., Slutyi, Ya. (2024). Formuvannia profesiinykh yakostei zdobuvachiv yak osnova yakosti profesiinoi pidhotovky [Formation of the professional qualities of the attenders as the basis of the quality of vocational training]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 18(50), 50–56, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.7>

FORMATION OF THE PROFESSIONAL QUALITIES OF THE ATTENDERS AS THE BASIS OF THE QUALITY OF VOCATIONAL TRAINING

Summary. *Professional competence and the availability of formed professional qualities help a higher education student to feel part of a social group, which is a way to preserve and strengthen human values, a guide in determining the true and false values of the uncertain realities of modern reality, and is a significant factor in the formation of social initiative of a higher education student. The article states that the organization of the educational process for higher education students should be based on the theoretical principles of systematicity, scientificity, purposefulness, rely on relevant laws and take into account philosophical, didactic and general scientific principles.*

Scientific approaches to understanding the essence of the concepts of "professional qualities" and "competence" are identified and analyzed; the content and components of the concept of "professional qualities" of the applicant's personality are revealed; modern technologies for the formation of professional qualities in higher education applicants are outlined; and the peculiarities of the formation of some professional qualities in higher education applicants of pedagogical specialties are empirically investigated.

As a result of the analysis of theoretical publications and empirical studies on the problem of formation of professional qualities of higher education students, the following conclusions can be drawn: professional orientation is an integral property of a person characterized by a conscious, positive attitude of a person to the chosen profession; it is a system-forming factor in the professionalization of a person.

It has been established that the potential of higher education makes it possible to form a professional orientation at all stages of the educational process. Understanding the formation of professional qualities of higher education applicants in the aggregate of its structural components and correlation with the stages of personal professionalization can be used as a methodological basis for organizing the educational process in a higher education institution with a view to developing the professional qualities of applicants and increasing the level of their professional orientation, and also opens up the prospect of further research in this area.

Key words: *professional qualities, competence, acquirer, higher education, professional training.*

Вступ. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються сьогодні в різних сферах українського суспільства, зумовлюють реформування ринку праці, торкаючись широкого спектру соціально-професійних питань, пов'язаних із вирішенням проблем адаптації випускників закладів вищої освіти до сучасних умов професійної діяльності. Ці реформи істотно впливають на освітній процес вищої школи, висуваючи нові вимоги до якості підготовки здобувачів. Від випускників закладів вищої освіти сьогодні вимагається нове професійне мислення, висока мобільність, компетентність, толерантність, орієнтація на внутрішню групову діяльність тощо.

Одним з основних компонентів успішного формування професійної компетентності є активність студентів. Студенти закладу вищої освіти мають бути добре підготовлені до постійного саморозвитку, інновацій,

різноманітності способів досягнення цілей, до самостійного прийняття рішень. Однак аналіз практичної діяльності випускників закладу вищої освіти свідчить про те, що на початку професійної діяльності більшість із них не вміють реалізовувати ці якості на практиці та не мають досвіду реалізації подібних компетенцій. Випускники вишів часто недостатньо підготовлені до реальної професійної діяльності, маючи слабку мотивацію до ефективної взаємодії в колективі, рефлексії з приводу помилок і недоліків тощо.

Держава зацікавлена в тому, щоб студентська молодь була залучена та інтегрована в повноцінне життя суспільства і стала суб'єктом суспільного життя. Своєю чергою, молодь потребує отримання позитивного соціального досвіду застосування своїх можливостей, для чого суспільством мають бути створені реальні майданчики для отримання

цього досвіду. Необхідна організація діяльності здобувачів вищої освіти, що базується на включенні програм і компонентів студентського розвитку в практику діяльності закладів освіти. Професійна компетентність та наявність сформованих професійних якостей допомагає студенту відчутти себе частиною соціальної групи, що є способом збереження та зміцнення людських цінностей, орієнтир у визначенні істинних і хибних цінностей невизначених реалій сучасної дійсності, є значущим чинником формування соціальної ініціативності здобувача вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням становлення майбутніх педагогів займалися такі автори, як І. Бех (1997), В. Галузинський (1995), М. Євтух (1995), Л. Долинська (2001), Б. Левківський (2005), О. Мороз (2005), Л. Орбан (2000), М. Чобітько (2014) та ін. Проблема індивідуалізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти висвітлена у наукових працях К. Кузан (2016), Н. Прасол, О. Шестопалюк та ін.

Згідно з класифікацією професій, за змістом праці професія педагога належить до типу «людина – людина». Тому властивість, іменовану «особистим педагогічним талантом», дослідник М. Чобітько характеризує як сукупність педагогічної самостійності, такту, мистецтва (2014). Викладачеві необхідно бути завжди в розвитку, створюючи самостійні педагогічні творіння. На думку Л. Подоляк, спільне між учителем і учнем те, що «пов'язує потреба самоосвіти і розвитку» (2005).

Отже, мета цієї статті – визначити роль професійної підготовки здобувача вищої освіти у формуванні його професійних якостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в нашій країні відбувається реформування освітньої системи. Державний стандарт вищої освіти говорить про підготовку висококваліфікованих фахівців (як теоретично, так і практично), регламентує компетенції, які необхідно формувати майбутнім випускникам. Але, на жаль, традиційні форми навчання не завжди справляються з цими запитами належним чином. Це пов'язано з особистісними особливостями здобувачів, які навчаються в сучасному ЗВО, зі зміною форми випускного іспиту в школах (у зв'язку з воєнним станом дітей готують до НМТ), зміною економічної, соціально-політичної ситуації у сучасному суспільстві, інформатизацією суспільства (те, про що раніше люди могли дізнатися лише в закладах освіти, можна

дізнатися, не виходячи з дому), змінюється ставлення людей до освіти.

Але кожна професія передбачає розвиток певного набору якостей та компетенцій, прописаних у Державному стандарті вищої професійної освіти. Крім професійних компетенцій також відзначені й особистісні. Діяльність сучасного педагога пов'язана з формуванням і розвитком тих, хто навчається, тому педагог є представником однієї з найважливіших професій, у зв'язку з чим педагоги, які випускаються з закладів вищої освіти, мають бути висококваліфікованими: мати хорошу теоретичну і практичну підготовку. Професійно-особистісні якості відіграють важливу роль в ефективності професійної діяльності.

Кожна професія висуває свої специфічні вимоги до якостей особистості потенційних працівників, які повинні благополучно здійснювати свою професійну діяльність. Працівники педагогічної професії повинні володіти певним набором особистісних і професійних індивідуальних якостей. Діяльність педагога пов'язана з формуванням і розвитком особистості учня, тому педагог є представником однієї з найважливіших соціально значущих професій.

У багатьох державах світу зараз іде мова про кризу освітньої системи. Йдеться не про якість знань, які отримують учні у школі, а про формування різноманітних компетенцій. У зв'язку з цим нині в багатьох державах відбуваються реформи освітньої системи. Із запровадженням нових стандартів освіти робота педагогів ускладнюється і поповнюється новими вимогами. У сучасній школі педагогу доводиться вирішувати такі завдання, які раніше не входили до його компетенції.

У зв'язку з впровадженням у національну систему освіти України принципів Болонського процесу на перший план виходить проблема становлення професійних якостей та формування компетенцій у студентів у процесі навчання обраного напрямку підготовки. Практико-орієнтований підхід у вищій освіті передбачає орієнтацію навчального процесу на кінцевий результат, в якості якого виступає формування і відпрацювання у здобувачів вищої освіти необхідних для професійної діяльності практичних навичок.

Одним з основних компонентів успішного формування професійної компетентності є активність студентів. Студенти закладу вищої освіти мають бути добре підготовлені до постійного саморозвитку, інновацій,

різноманітності способів досягнення цілей, до самостійного прийняття рішень.

Однак аналіз практичної діяльності випускників закладу вищої освіти свідчить про те, що на початку професійної діяльності більшість із них не вміють реалізовувати ці якості на практиці та не мають досвіду реалізації подібних компетенцій. Випускники вишів часто недостатньо підготовлені до реальної професійної діяльності, маючи слабку мотивацію до ефективної взаємодії в колективі, рефлексії з приводу помилок і недоліків тощо.

Професійна компетентність та наявність сформованих професійних якостей допомагає студенту відчувати себе частиною соціальної групи, що є способом збереження та зміцнення людських цінностей, орієнтир у визначенні істинних і хибних цінностей невизначених реалій сучасної дійсності, є значущим чинником формування соціальної ініціативності здобувача вищої освіти.

Зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, зумовили постановку проблеми, пов'язаної з підвищенням ефективності професійної компетентності студентів. Важливою складовою професійної підготовки стає переорієнтація освіти на розвиток індивідуальної своєрідності кожної особистості, формування особистих якостей, відродження гуманістичних традицій. Як зазначають дослідники, фундаментальним підґрунтям нової парадигми, що базується на здібностях фахівця вищої ланки до практичних професійних дій та має активну професійну й життєву позицію професіонала, виступає компетентнісний підхід.

У світовій освітній практиці, поняття компетенції як мети освіти, діє останніми роками як одне з центральних понять, а включення до освітніх цілей формування ключових компетенцій і пов'язаних з ними змін у методах навчання – як основний напрям модернізації освіти. Зосередження уваги на компетентнісному підході було розцінене нині як один із найважливіших напрямів розвитку вітчизняної освіти (Пошетун, 2004, с. 33).

Формування професійних компетенцій відбувається саме в студентському віці, оскільки на етапі самосвідомості та власного світогляду відбувається формування професійних інтересів, посилюються пізнавальні мотиви, приймаються самостійні рішення, відбувається професійне самовдосконалення та саморозвиток особистості. Компетенцію можна детермінувати як вимогу, заздалегідь задану,

до освітньої підготовки того, хто навчається, та набуту здатність індивіда самостійно виконувати певні життєві вимоги, правильно й розумно діяти під час досягнення цілей і конкретних, визначених ситуацією, умов. Людина є компетентною, якщо її діяльність, дії, поведінка адекватні проблемам, що виникають. Вона повинна мати певні здібності та підготовку, які дадуть їй змогу впоратися з нестандартною ситуацією, а також постійно активувати й оновлювати знання, навички, методи та способи роботи.

Під «формуванням професійних якостей» у здобувача вищої освіти розуміють процес, що передбачає створення форм і умов для досягнення певного результату, тобто сформованих компетенцій, необхідних для забезпечення конкурентоспроможності випускника відповідно до запитів роботодавців і можливостей подальшого продовження освіти (Чобітько, 2014, с. 60–62). Формування фахових компетентностей відбувається на всіх етапах освітнього процесу, під час аудиторної та позааудиторної діяльності, залежить від індивідуальних та особистісних характеристик того, хто навчається, і його вміння використовувати наявні можливості та здібності.

Традиційний підхід в освіті орієнтований на формування комплексу знань, умінь і навичок. Це призводить до того, що випускник не здатний використовувати отриману інформацію у своїй професії, він лише стає добре поінформованим фахівцем. Вирішенням цієї проблеми стає використання в освітньому процесі компетентнісного підходу, нових технологій, форм і методів, що дадуть змогу змістити акценти на такі важливі моменти, як самостійність, самоорганізація, самоосвіта та саморозвиток здобувача вищої освіти. Це дасть змогу, своєю чергою, появи професійно-ціннісних установок у студента: розв'язувати професійні задачі на основі набутих знань, опановувати дисципліни та модулі професійної діяльності, оволодівати новими прийомами, способами й технологіями у професії, компетенціям (Сметанський, 2004, с. 64).

Стандарт вищої освіти України галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, створено на основі компетентнісного підходу в навчанні. Згідно з цим стандартом у процесі навчання у студентів мають бути сформовані інтегральні компетентності, загальні компетентності, спеціальні (фахові, предметні) компетентності.

Загальні компетентності – визначають базову компетентність особистості. Для цього

у Стандарті передбачено такі здібності: використовувати основи філософських і гуманітарних знань для формування наукового світогляду; аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку для формування патріотизму й громадянської позиції; використовувати природничо-наукові й математичні знання для орієнтування в сучасному інформаційному просторі; комунікації в усній і писемній формах державною й іноземною мовами для розв'язування задач міжособистісної й міжкультурної взаємодії, використовувати знання з різних галузей економіки.

Сучасний педагог повинен уміти працювати в команді, толерантно сприймати соціальні, культурні та особистісні відмінності, мати здатність до самоорганізації та самоосвіти. Низка компетенцій спрямована на досягнення певного рівня дослідницької діяльності. Вітчизняні науковці теоретично, практично й експериментально вивчали проблему суб'єктних властивостей педагога, що конкретизують ефективність педагогічної діяльності. Дослідження дали змогу скласти загальну структуру суб'єктних властивостей викладача (Бех, (1997), Галузинський, Євтух (1995), Долинська (2001), Кузан (2016)).

За Л. Орбан, щодо становлення професійних якостей, виділяють рівень здібностей, категорію спрямованості, компетентність. Ця структура включає три компоненти: індивідуально-педагогічний; особистісний; професійно-педагогічний (Орбан, 2000). Останній пункт спирається на науки, лепта яких у її становленні є основоположною. Стаючи викладачем, необхідно усвідомлювати ступінь відповідальності та значущості своєї роботи. Лекції, семінари, дослідницька робота, практична робота студентів тощо сприяють формуванню фахових компетенцій та професійних знань.

Вивчення різних методик викладання дає змогу грамотно планувати свою роботу, скласти технологічні карти уроків, використовувати новітні засоби і методи навчання для гарного засвоєння нового матеріалу учнями. Однак предметних знань буде недостатньо. Особистісні якості педагога є невід'ємною частиною професійних компетенцій, здобутих у процесі професійного навчання, що характеризуються здобуттям спеціальних предметних знань, умінь, методів діяльності та мислення.

Загальні компетенції спрямовані на формування здатності до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

здатності до застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатності вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатності до адаптації та дії в новій ситуації; здатності виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; здатності до міжособистісної взаємодії; здатності діяти соціально відповідально і свідомо; здатності працювати в міжнародному контексті; здатності проводити дослідження на відповідному рівні.

Спеціальні (професійні/фахові) компетентності – це готовність і здатність випускника на основі свідомо набутих знань, умінь, навичок, набутого досвіду та своїх особистісних якостей самостійно аналізувати і практично розв'язувати відповідні професійні проблеми. Необхідно зазначити, що опис компетенцій дається за допомогою дескрипторів, які визначають кількість рівнів (етапів формування) і загальні вимоги до знань і уявлень, умінь і навичок, а також компетенцій на різних стадіях навчання студентів. Вони мають виражати вимоги до формування здатності того, хто навчається, набувати практичних навичок і навичок, які можна переносити.

Вибір сучасних методів і технологій становлення професійних якостей сприяє тому, що проявляється активність здобувачів, яка має бути спрямована на процес самостійного здобуття знань, дослідження інформації, її порівняння, узагальнення та аналіз. Формується здатність до самоорганізації, самостійної діяльності, самоосвіти, саморозвитку студентів, підвищуються професійно-ціннісні настанови, забезпечуються умови до самовизначення та самореалізації особистості (Пошетун, 2004, с. 16).

Спеціальна (фахова) компетентність залежить від багатьох чинників: від якості навчальних програм, за якими він навчається; від методичного забезпечення навчального процесу; від базових освітніх закладів, на основі яких проходить практика. Формування фахових компетентностей студентів відбувається не лише на теоретичному рівні, основна їх частина формується на практиці в умовах розвивального освітнього середовища, що відображає взаємозв'язок умов, які забезпечують освіту людини, створює певну атмосферу, комфортність, якої людина прагне, хоче збудувати її на новому місці, як таку собі модель і спонукає студента до процесу її трансляції.

Виходячи з аналізу літератури, ми виокремили такі структурні компоненти шляхів становлення професійних якостей здобувачів вищої освіти:

мотиваційний, що визначає поведінку та професійну діяльність студентів, її активність, потреби, інтереси, цілі;

ціннісний, який виражається в особистісній значущості соціальних, культурних, моральних і професійних цінностей здобувачів вищої освіти (ідеали, настанови, переконання, світогляд);

когнітивно-рефлексійний, представлений сукупністю суб'єктивних уявлень студентів про зміст професійної спрямованості;

когнітивний, що характеризує когнітивно-рефлексивний компонент, який представлено сукупністю суб'єктивних уявлень про зміст професійної спрямованості.

Когнітивна складова, на нашу думку, має характеризуватися знанням усіх аспектів професійної грамотності та освіченості, а також адекватністю уявлення студентів про обраний напрямок підготовки, адже чим менше здобувачі, знають про професію, тим менш серйозним є їх ставлення до навчання.

Рефлексивна складова забезпечує функціонування і розвиток усіх компонентів професійної спрямованості особистості в площині «усвідомленість – неусвідомленість».

Професійна спрямованість являє собою інтегральну властивість особистості, що характеризується усвідомленим, позитивним ставленням людини до обраної професії; є системо утворювальним чинником професіоналізації особистості. Структура професійної спрямованості містить у собі три компоненти (ціннісний, мотиваційний і когнітивно-рефлексивний), кожен з яких має свої стадії та особливості формування.

Розвиток професійної спрямованості проходить 4 етапи: 1) емоційний настрій, 2) фіксована установка на професію, 3) тверда установка, стійкий інтерес і схильності до професії, 4) сильне захоплення професією. Встановлено, що потенціал вищої освіти дає змогу сформувати професійну спрямованість на перших трьох етапах. Зіставлення становлення професійних якостей здобувачів, етапів розвитку професійної спрямованості та її компонентів дало змогу сформулювати таку стратегію розвитку професійних якостей: на 1–2 курсах створюється емоційна налаштованість на одержувану професію через

усвідомлення здобувачами цінностей, які їм пропонують, формується первинний усвідомлений мотив на майбутню професію; на 2–3 курсах фіксується установка на професію: позитивна – у разі прийняття студентами норм професії та появи бажання удосконалитись.

Розвиток когнітивно-рефлексивного компонента на всіх етапах спрямований на набуття універсальних і професійних компетенцій, поповнення недостатньої поінформованості студентів про професійно затребувані якості особистості та організацію процесу самоаналізу й зіставлення вимог професії з ієрархією суб'єктивнозначущих особистісних цінностей.

У цьому зв'язку відбувається вибір пріоритетних напрямів професійного становлення особистості майбутнього фахівця, оскільки сприяє особистому самовдосконаленню, розвитку соціокультурних ціннісних орієнтацій, навичок самостійної життєдіяльності, молодіжних ініціатив, формуванню соціальної відповідальності особистості. Тим самим освітня діяльність сприяє активізації життєвої позиції студентів, позитивно впливає на процеси самоствердження, самореалізації, самовиховання.

Висновки і перспективи подальших розвідок цього питання. Отже, у результаті аналізу теоретичних публікацій та емпіричних досліджень з проблеми становлення професійних якостей здобувачів закладів вищої освіти ми з'ясували, що професійна спрямованість являє собою інтегральну властивість особистості, яка характеризується усвідомленим, позитивним ставленням майбутнього фахівця до обраної професії; є системо утворювальним чинником професіоналізації особистості. Структура професійної спрямованості містить у собі три компоненти (ціннісний, мотиваційний і когнітивно-рефлексивний), кожен з яких має свої стадії та особливості формування.

Таким чином, у здобувача вищої освіти необхідно формувати соціально активну позицію, в якій він може неупереджено давати оцінку дійсності, виробляти й обстоювати власну точку зору, брати активну участь у житті країни та суспільства. Можемо говорити і про те, що здобувач має володіти рефлексією, прагненням до самоосвіти, емоційною емпатією, гнучкістю, має бути товаришським.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. Київ, 1997. № 1. С. 124–129.
2. Галузинский В. М., Євтух М. В. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні. К. : Інтел, 1995. 168 с.
3. Долинська Л.В. Діалогічна взаємодія викладача і студента як умова особистісно-професійного зростання майбутнього вчителя. *Психологія*: Зб. наук. праць. Вип.2. К. : НПУ, 2001. С. 93–97.
4. Кузан К. Модернізація вищої освіти: індивідуалізація та міждисциплінарність. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2016. № 14. С. 10.
5. Левківський Б. Підвищення педмайстерності викладачів вищих навчальних закладів. *Вища школа*. 2005. №3. С. 57–59.
6. Орбан Л. Е., Гріджук Д. М., Терещук В. М. Психологія професійної діяльності і спілкування. К.: Преса України, 2000. 191 с.
7. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: типова навчальна програма і зміст самостійної роботи. Методичні рекомендації для магістрантів і аспірантів. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 44 с.
8. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Київ: К.І.С., 2004. С. 16–25.
9. Прасол Н.О. Індивідуалізація професійної підготовки майбутніх учителів. *Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки*. 2010. Випуск 1.31. С. 151–157.
10. Сметанський М. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів: Проблеми, шляхи розв'язання. *Вища школа*. 2004. № 4. С. 63–68.
11. Чобітько М. Г. Самовдосконалення студентів – майбутніх учителів у процесі особистісно орієнтованої професійної підготовки. *Педагогіка і психологія*. 2014. № 1. С. 57–69.
12. Spencer L. Competency assessment methods. L. Spencer, D. McClelland., S. Spencer. Boston : Hay/McBer research, 1990. 279 p.

REFERENCES

1. Bekh, I. (1997). Dukhovni tsinnosti v rozvytku osobystosti [Spiritual values in personality development]. *Pedahohika i psykholohiia*, 1, 124–129. [in Ukrainian]
2. Haluzynskiy, V., & Yevtukh, M. (1995). Osnovy pedahohiky ta psykholohii vyshchoi shkoly v Ukraini [Basics of pedagogy and psychology of higher education in Ukraine]. Kyiv: Intel. 168 s. [in Ukrainian]
3. Dolynska, L. (2001). Dialohichna vzaiedodiia vykladacha i studenta yak umova osobystisno-profesiinoho zrostannia maibutnoho vchytelia.. [Dialogic interaction between teacher and student as a condition for personal and professional growth of the future teacher]. *Psykholohiia*, 2. Kyiv : NPU, 2001. S. 93–97. [in Ukrainian]
4. Kuzan, K. (2016). Modernizatsiia vyshchoi osvity: indyvidualizatsiia ta mizhdystsyplinarnist.. [Modernization of higher education: individualization and interdisciplinary]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 14, 10. [in Ukrainian]
5. Levkivskiy, B. (2005). Pidvyshchennia pedmaisternosti vykladachiv vyshchych navchalnykh zakladiv.. [Increasing the pedagogy of teachers of higher educational institutions]. *Vyshcha shkola*, 3, 57–59. [in Ukrainian]
6. Orban, L., Hrydzhuk, D., & Tereshchuk, V. (2000). Psykholohiia profesiinoy diialnosti i spilkuvannia [Psychology of professional activity and communication]. Kyiv: Presa Ukrainy. 191 s. [in Ukrainian]
7. Podoliak, L., & Yurchenko, V. (2005). Psykholohiia vyshchoi shkoly: typova navchalna prohrama i zmist samostiinoy roboty. Metodychni rekomendatsii dlia mahistrantiv i aspirantiv. Kyiv : NPU im. M. Drahomanova, 2005. 44 s. [in Ukrainian]
8. Pometun, O. (2004). Teoriia ta praktyka poslidovnoi realizatsii kompetentnisnoho pidkhodu v dosvidi zarubizhnykh krain. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: Biblioteka z osvithoi polityky [Theory and practice of consistent implementation of the competence approach in the experience of foreign countries. Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: Library of educational policy]. Kyiv : K.I.S., 2004. S. 16–25. [in Ukrainian]
9. Prasol, N. (2010). Indyvidualizatsiia profesiinoy pidhotovky maibutnykh uchyteliv [Individualization of professional training of future teachers]. *Naukovyi visnyk MDU imeni V.O. Sukhomlynskoho Ser.: Pedahohichni nauky*, 1.31, 151–157. [in Ukrainian]
10. Smetanskyi, M. (2004). Kontrol za navchalno-piznavalnoiu diialnistiu studentiv: Problemy, shliakhy rozv'iazannia [Control over the educational and cognitive activity of students: Problems, solutions]. *Vyshcha shkola*, 4, 63–68. [in Ukrainian]
11. Chobitko, M. (2014). Samovdoskonallennia studentiv – maibutnykh uchyteliv u protsesi osobystisno oriientovanoi profesiinoy pidhotovky [Self-improvement of students – future teachers in the process of personally oriented professional training]. *Pedahohika i psykholohiia*, 1, 57–69. [in Ukrainian]
12. Spencer L., McClelland D., & Spencer S. (1990). Competency assessment methods. Boston : Hay/McBer research. 279 p.